

TASHQI SAVDO SIYOSATI

A.T.Umirov

TDIU "Iqtisodiy xavfsizlik" kafedrası dotsenti, PhD

Yusupov Davron Abduqahhorovich

TDIU Bank ishi fakulteti BIA-76 guruh talabasi

Annotatsiya: *Ushbu tezisdá tashqi savdo siyosatining nozik jihatlari va uning iqtisodiy o'sish va taraqqiyotga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tadqiqot savdo siyosati, xalqaro savdo dinamikasi va ularning milliy iqtisodiyotlarga ta'siri o'rtasidagi munosabatlarni tushunishga qaratilgan. Turli amaliy tadqiqotlar va empirik ma'lumotlarni o'rganish orqali ushbu tadqiqot davlatlar tashqi savdoni optimallashtirish uchun foydalanadigan strategiyalarni, ular duch keladigan qiyinchiliklarni va ularning siyosiy qarorlari natijalarini yoritishga intiladi.*

Abstract: *This thesis examines the nuances of foreign trade policy and its impact on economic growth and development. The study aims to understand the relationship between trade policy, international trade dynamics and their impact on national economies. By examining various case studies and empirical data, this study seeks to shed light on the strategies countries use to optimize foreign trade, the challenges they face, and the outcomes of their policy decisions.*

Kalit so'zlar: *Tashqi savdo siyosati, Iqtisodiy o'sish, Xalqaro savdo dinamikasi, Savdoni erkinlashtirish, Proteksionizm, Qiyosiy ustunlik, Ta'riflar, Kvotalar, Subsidiyalar, Savdo shartnomalari, Mintaqaviy integratsiya, Globallashuv, Case Studies, NAFTA, USMCA, Bir kamar va yo'l tashabbusi, Umumiy tijorat siyosati, Rivojlanayotgan davlatlar, Iqtisodiy diversifikatsiya, Empirik tahlil.*

KIRISH

O'zaro bog'liqlik kuchayib borayotgan global iqtisodiyotda tashqi savdo

siyosati mamlakatning iqtisodiy farovonligi va xalqaro munosabatlarning hal qiluvchi omili bo'lib turibdi. Ushbu siyosat doirasi mamlakatning jahon bozori bilan o'zaro munosabatlarini tartibga soladi, tovarlar, xizmatlar, kapital va texnologiyalarning chegaralar orqali kirib kelishi va chiqishini shakllantiradi. Tashqi savdo siyosatini strategik loyihalash va amalga oshirish mamlakatning iqtisodiy o'sish yo'nalishiga, bandlik darajasiga, texnologik taraqqiyotga va umumiy turmush darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tashqi savdo siyosati ochiq bozorlarni rivojlantirishga qaratilgan savdoni erkinlashtirish tashabbuslaridan tortib mahalliy sanoatni tashqi raqobatdan himoya qilishga qaratilgan proteksionistik choralargacha bo'lgan keng ko'lamli chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Ushbu siyosatlarni ishlab chiqish va amalga oshirishda qilingan tanlovlar mamlakatning iqtisodiy ustuvorliklari, geosiyosiy mulohazalari va rivojlanish maqsadlarini aks ettiradi.

Xalqaro savdoning murakkab dinamikasi mintaqaviy savdo kelishuvlarining paydo bo'lishi, texnologik taraqqiyot, atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari va global ta'minot zanjirlarining o'zgarishi bilan yanada murakkablashadi. Mamlakatlar ushbu murakkabliklarni bartaraf qilar ekan, ularning tashqi savdo siyosatining oqibatlarini tushunish siyosatchilar, biznes va fuqarolar uchun juda muhim bo'lib qoladi.

Ushbu tezis tashqi savdo siyosatining ko'p qirrali olamiga chuqur kirib borish, uning nazariy asoslarini, tarixiy evolyutsiyasi, amaliy oqibatlari va kelajak istiqbollari o'rganishga qaratilgan. Turli mintaqalardagi amaliy tadqiqotlarni o'rganish va empirik tahlillarni o'tkazish orqali ushbu tadqiqot savdo siyosati qarorlarining murakkabligini va ularning iqtisodiy rivojlanish, raqobatbardoshlik va global integratsiyaga ta'sirini aniqlashga intiladi.

Ushbu keng qamrovli tadqiqot orqali tadqiqot manfaatdor tomonlarni doimiy rivojlanib borayotgan global landshaftda samarali va barqaror tashqi savdo siyosatini shakllantirish va amalga oshirish borasidagi sa'y-harakatlarida xabardor qilish va yo'l-yo'riq ko'rsatishi mumkin bo'lgan qimmatli tushuncha va tavsiyalarni taqdim etishni maqsad qilgan.

ASOSIY QISM

Mazkur Farmon O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-yanvardagi PF-5643-sonli "Investitsiya va tashqi savdo sohasida boshqaruv tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi [Farmoniga](#) asosan o'z kuchini yo'qotgan.

Tashqi savdo aloqalarining samaradorligini yanada oshirish, tashqi savdoni liberallashtirish, eksport salohiyatini mustahkamlash hamda raqobatdosh mahalliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga chiqarish tizimini takomillashtirish, mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalar bilan xorijiy sheriklar o'rtasida savdo sohasida uzoq muddatli barqaror sheriklik munosabatlarini shakllantirish maqsadida:

1. O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligi O'zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi etib qayta tashkil qilinsin.

2. Belgilansinki:

O'zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi vakolatli davlat organi bo'lib, tashqi savdo sohasida davlat siyosatini shakllantirish va amalga oshirish uchun mas'ul hisoblanadi hamda tashqi savdo faoliyatini tartibga solish sohasida davlat boshqaruvi organlari ishini muvofiqlashtiradi;

O'zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligining o'z vakolatlari doirasida qabul qilingan va normativ-huquqiy xaraktyerga ega bo'lgan qarorlari davlat va xo'jalik boshqaruvi organlari, mahalliy davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, mulkchilik shakli va idoraviy mansubligidan qat'i nazar, xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan bajarilishi majburiydir;

O'zbekiston Respublikasi Tashqi savdo vazirligi O'zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy aloqalar, investitsiyalar va savdo vazirligining tashqi savdo munosabatlari qismida uning majburiyatlari va shartnomalari, shu jumladan, xalqaro majburiyatlari va shartnomalari bo'yicha huquqiy vorisi hisoblanadi.

"Tashqi savdo siyosatining asosiy maqsadlari odatda quyidagilardan iborat:

1. Eksportni rag'batlantirish: mahalliy sanoatni xalqaro bozorlarga chiqish uchun ishlab chiqarish va eksport imkoniyatlarini oshirishga rag'batlantirish, bu orqali valyuta daromadlari va iqtisodiyotni rivojlantirish.

2. Chet el investitsiyalarini jalb qilish: chet el kapitalini jalb qilish uchun imtiyozlar, soliq imtiyozlari va tartiblarni soddalashtirish orqali to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TDI) uchun qulay muhit yaratish.

3. Savdo aloqalarini mustahkamlash: boshqa davlatlar bilan adolatli va o'zaro manfaatli savdo aloqalarini ta'minlash uchun ikki va ko'p tomonlama savdo shartnomalarini o'rnatish va mustahkamlash.

4. Raqobatbardoshlikni oshirish: mahalliy ishlab chiqarishlarni zarur qo'llab-quvvatlash, infratuzilma va texnologik yutuqlar bilan ta'minlash orqali ularning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan siyosatni amalga oshirish.

Tashqi savdo siyosatining asosiy tarkibiy qismlari

1. Savdo bojlari va bojlari: Siyosat import qilinadigan va eksport qilinadigan turli xil tovarlar va xizmatlarga qo'llaniladigan tariflar va bojlarni belgilaydi, bu esa mahalliy sanoatni himoya qilish va xalqaro bozorlarda raqobatbardosh narxlarni ta'minlashga qaratilgan.

2. Eksportni rag'batlantirish: eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishlarni rag'batlantirish va qo'llab-quvvatlash maqsadida eksport qiluvchilarga moliyaviy imtiyozlar, soliq imtiyozlari va boshqa imtiyozlar berish.

3. Import-eksport qoidalari: Tovarlarini olib kirish va eksport qilish qoidalari va tartiblarini, jumladan, hujjatlar talablari, bojxona rasmiylashtiruv jarayonlari va savdoni osonlashtirish choralarini belgilash.

4. Valyuta boshqaruvi: Valyuta qiymati barqarorligini saqlash va xalqaro savdoni rivojlantirish uchun valyuta operatsiyalarini, valyuta kurslarini va kapital oqimlarini tartibga solish.

Qiyinchiliklar va imkoniyatlar

Tashqi savdo siyosati iqtisodiy o'sish va rivojlanish uchun ko'plab imkoniyatlarni taqdim etsa-da, ular ham qiyinchiliklarga duch keladi. Ushbu qiyinchiliklar quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

1. Global iqtisodiy noaniqliklar: global bozorlardagi tebranishlar, geosiyosiy keskinliklar va iqtisodiy pasayishlar savdo hajmi va eksport daromadlariga ta'sir qilishi mumkin.

2.Savdo taqchilligi bilan bog'liq xavotirlar: Mamlakatning valyuta zahiralari keskinlashtirishi mumkin bo'lgan savdo kamomadining kengayishiga yo'l qo'ymaslik uchun import va eksportni muvozanatlash.

3.Siyosatni amalga oshirish: Siyosat choralarini samarali amalga oshirishni ta'minlash, byurokratik to'siqlarni bartaraf etish va siyosiy qarorlarda izchillikni saqlash.

Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, puxta ishlab chiqilgan tashqi savdo siyosati savdoni kengaytirish, texnologik taraqqiyot va iqtisodiy farovonlik uchun yangi yo'llarni ochishi mumkin. Ushbu muammolarni faol hal qilish va imkoniyatlardan foydalanish orqali mamlakatlar barqaror o'sish va rivojlanishni ta'minlash uchun xalqaro savdoning to'liq salohiyatidan foydalanishlari mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tashqi savdo siyosati mamlakatning iqtisodiy manzarasini shakllantirishda va uning jahon hamjamiyatiga aloqadorligida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Eksportni rag'batlantirish, xorijiy sarmoyalarni jalb qilish, savdo aloqalarini mustahkamlash va raqobatbardoshlikni oshirishga e'tibor qaratgan holda, mustahkam tashqi savdo siyosati iqtisodiy o'zgarishlar uchun katalizator bo'lishi mumkin. Biroq, global savdo dinamikasining murakkabliklarini samarali boshqarish uchun doimiy baholash, moslashuvchanlik va strategik rejalashtirishni talab qiladi. Tashqi savdo siyosati - bu mamlakatning jahon bozori bilan savdo aloqalarini tartibga soluvchi keng qamrovli tizim. Bu siyosat eksport raqobatbardoshligini oshirish, xorijiy sarmoyalarni jalb etish va muvozanatli savdo aloqalarini ta'minlashga qaratilgan iqtisodiy strategiyani shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tashqi savdo siyosatining asosiy maqsadlari eksportni rag'batlantirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, ikki va ko'p tomonlama kelishuvlar orqali savdo aloqalarini mustahkamlash va mahalliy sanoatning raqobatbardoshligini oshirishdan iborat.

Siyosat savdo tariflari va bojlari, eksportni rag'batlantirish, import-eksport qoidalari, valyuta boshqaruvi va infratuzilmani rivojlantirish kabi turli komponentlarni o'z ichiga oladi. Tashqi savdo siyosati iqtisodiy o'sish va rivojlanish

uchun muhim imkoniyatlarni taqdim etsa-da, u global iqtisodiy noaniqliklar, savdo taqchilligi xavotirlari va siyosatni amalga oshirish masalalarini o'z ichiga olgan muammolarni ham taqdim etadi.

Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, yaxshi ishlab chiqilgan tashqi savdo siyosati xalqaro savdo imkoniyatlaridan foydalanish, texnologik yutuqlarni qo'llab-quvvatlash va barqaror o'sishni ta'minlash orqali iqtisodiy o'zgarishlarning katalizatori bo'lishi mumkin. Doimiy baholash, moslashuvchanlik va strategik rejalashtirish global savdo dinamikasining murakkabliklarini samarali boshqarish va milliy rivojlanish uchun tashqi savdo siyosatining afzalliklarini maksimal darajada oshirish uchun muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. *O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. MIRZIYOYEV 2, Toshkent sh., 2017-yil 13-aprel,*

2. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar: o'quv qo'llanma. / A.V. Vaxabov, Sh.X.Xajibakiyev, Sh.I.Raxmanov, X.A.Usmanova. - T.: «Vorish-nashriyot», 2014. – b.135.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2019 yil uchun mo'ljallangan eng muhim ustuvor vazifalar haqidagi Oliy Majlisga Murojaatnomasi.// Xalq so'zi, 2018 yil 29 dekabr.

4. Дерен В.И. Мировая экономика. Смоленск, 2016. С. 215.

FOYDALANILGAN SAYTLAR

- <https://lex.uz/acts/-3165212>
- <https://www.uzbekistan.org.ua/uz/o-zbekiston-respublikasi-tashqi-siyosati.html>
- <https://www.surxonstat.uz/uz/rasmiy-statistika/merchandise-trade-2>
- https://stat.uz/uploads/docs/tashqisavdo_press_uzb.pdf